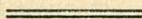

mert hiszen a vadászati felügyelet kérdését már majdnem minden állam, amelynek a vadászból jövedelme van, rendezte, különösen a gyarmati mandatárius hatalmak, az Amerikai Egyesült-Államok és Kanada, Európában pedig Románia. Tanulmány tárgyává téve és viszonyainkra vonatkoztatva ezen államok intézkedéseit, nem ütközik különösebb nehézségekbe a kérdéses szervezet működési és ügyviteli szabályainak kidolgozása.

Nagy vonásokban és általánosságban elmondani igyekeztem mindazt, amit egy tervszerű, modern vadászati gazdálkodás alapjait képező vadászati politika feladatának gondolok. Ha megállapításaim egyéb célt elérni nem fognak is, bízom abban, hogy esetleg kiindulópontját képezik majd oly, bizonyára hivatottabb szakemberek megfontolásainak, akiknek megvalósítandó tervein a modern magyar vadászati gazdaság jobb jövője felépülhet. Hogy pedig erre az épületre és elsősorban ezen épület szilárd alapjára céltudatos, jövőbelátó magyar vadászati politika alakjában feltétlen szükség van, az fejtegetéseim figyelmes követője előtt bizonyára kétségtelen.

Hozzászólások a vadkárok kérdéséhez

I.

A vadak által okozott károk ügyét a földművelésügyi miniszter azon elhatározása tette aktuálissá, hogy a kérdést újból rendezni kívánja.

Egyike ez azoknak a kérdéseknek, melyek elbírálásánál nagyon nehéz tárgyilagosságnak lenni, mert egészen másképp néz ki a vadkár a vadász szemüvegén át nézve, mint annak a megítélésében, ki a vadkárt elszenvedti, helyesen elszenvedni kénytelen, mert nem tehet másképp.

Megpróbálom a tárgyilagosságot érvényesíteni, mikor a következőkben elmondom nézetemet, hogyan gondolom a kérdést megoldhatónak, úgyhogy a megoldás méltányos és kivihető legyen és amellet úgy a vadász, mint a kárt szenvedő érdekeit biztosítsa.

Mielőtt a részletekre kitérnék, először egy általános elvemet akarom leszögezni:

Helytelennek tartom a hasznos és kártékony vad kifejezést az ú. n. nemes vadakkal kapcsolatban. Semmivel sem tartom kártékonyabbnak a vaddisznót, mint a szarvast; viszont a haszon, legyen az pénzügyi, melyet az elejtett vad értékesítéséből nyerünk, avagy vadászati, egy jó agyaras elejtése kapcsán vagy egy szép agancsár becserkészésénél, épúgy megtalálható az egyiknél, mint a másiknál.

Kártékony az a vad, amely emberben, állatban kárt okoz, tehát ragadozó, vagy amely nem értékesíthető. Egyébként minden vad hasznos annak, aki vadássza vagy értékesíti és káros annak, akinek a terményeit, vagyonát pusztítja. Ez utóbbi szempontból legfeljebb annyiban lehet különbséget tenni, hogy megkülönböztessünk olyan vadat, amely tényleg közömbösnek mondható, mint pl. a fogoly, amely talán még ott sem okoz számottevő kárt, ahol nagymennyiségben fordul elő.

Ezeknek az előrebocsátására azért volt szükség, hogy indokoljam, miért nem teszek különbséget kártérítés szempontjából szarvas és vaddisznó között és miért maradok a vadkárak ügyének vizsgálatánál a nagyvad és apróvad, vagyis a vadászati gyakorlatban a golyóval és seréttel vadászott vadmegkülönböztetésnél.

Az első ügye a fontosabb. Nem azért, mert a vad nagyobb, értékesebb és nem is azért, mert az általa okozott kár is nagyobb, hanem mert — az őzet kivéve — vándorló állatok, tehát nem ott teszik a kárt, ahol nevelődnek, ahol őket gondozzák, hanem gyakran a harmadik határban.

Ezért kezdem az ezek által okozott vadkár viselésének vizsgálatával...

Egy nagybirtokos helyzetéből indulok ki, akinek birtokán tenyészik és tenyésztetik a szarvas, vaddisznó stb. és a birtok akkora, hogy arról a vad sohasem lép ki.

A tulajdonos szenved a vad által okozott kárt, mert övé a föld termése. Ezzel szemben a vad, vagy a vadászat értékesítéséből származó haszon és a tulajdonos vadász szenvedélyének kielégítése képezik az ellenszolgáltatást. Ez képletben kifejezve, ha a

vadkárt K-val, a hasznót H-val, a vadászati élvezetet V-vel jelöljük, a következő: $K = H + V$.

Ha a két utóbbi nem fedezi az elsőt, vagyis, ha a vadászszennvedély nem nagyobb, mint amennyi a kár, levonva belőle a vad- vagy a vadászat-értékesítés ellenértékét, akkor előáll az eset, hogy a tulajdonos a kárt fogja apasztani az állomány csökkentésével, hogy az arányt helyreállítsa, avagy ha nem vadászember, törekedni fog a vadkárt a vadak irtásával a minimumra csökkenteni, vagyis a képlet helyesen: $K < H + V$.

Ha most az esetet szétbontjuk, azt látjuk, hogy a kárt a gazda (mező- vagy erdőgazda) szenvedti; a vad, illetve a vadászat értékesítéséből származó hasznót a vadászati jogtulajdonos élvezi; a vadászati szennvedély kielégítésében mutatkozó értéket pedig a vadászati jog gyakorlója, vagyis a vadász... És így megkapjuk a három érdekelt személyt: a gazdát, akivel szemben áll a vadászati jog tulajdonosa és a vadász. Az előbbi példa analógiája alapján tehát a gazdával először a vadászati jogtulajdonos áll szemben, aki a jogot maga gyakorolja, vagy bérbeadhatja, tehát értékesíti és csak ha a jogtulajdonból származó haszon nem fedezi a kárt, kerül sorra a vadászati szennvedély értékelése.

A vadkárok kérdésében az egyik szélsőség az, melynél, mint a felvett példánál, a három érdekelt személy: egy. Ilyenkor a vadkárkérdés úgyszólván tárgytalan.

A másik szélsőség az, mikor mindegyik érdekelt más személy. Ez a községi és közbirtokossági vadászterületek tipikus esete és egyszersmind az, amely a vadkárok szempontjából a legkényesebb.

Próbáljuk a fenti képlet alkalmazását.

A károsult X. kisbirtokos, kinek a szarvas megette a kukoricáját. A vadászati jogtulajdon értékesítője a vadászatot bérbeadó község vagy közbirtokosság. A harmadik érdekelt a bérlő, a vadász.

Fentiek szerint a vadászterület jogtulajdonosa, vagyis a bérbeadó testület tartozik a kárt megfizetni, mert a vadászati jogtulajdont ő értékesíti. Minthogy a vadászati jogtulajdont hasznosító közülettel szemben nem volna igazságos, hogy esetleg az egész vadászbért feláldozni legyen kénytelen a vadkárok pótlására, a méltányosság megkívánja, hogy a vadászbérnek csak

egy része, pl. kétharmad része volna e célra fordítandó és ennek következtében a képlet végleges alakjában a következő volna: $K < 2/3H + V$. Ha a vadászber $\frac{2}{3}$ része nem fedezné a vadkárt, felvetődik a kérdés, vajjon a vadászbérlőnek érdemes-e a többlet kárt viselni? Ha igen, akkor a kérdés el is van intézve. Ez a gyakorlati életben már a bérbeadásnál elintéződnék, mert a vadkár már a bérösszegbe beleszámítódnék és azt emelné, úgyhogy a bérlőnek a bér megfizetésén túl való igénybevétele a kár megtérítésénél ritkábban fordulna elő és csak olyan helyen, ahol vagy nagyon sok a vadkár, vagy nagyon rossz a vadászat.

Amennyiben ez mégis megtörténik és a vadászbérlő a többlet kárt nem vállalja, előáll az eset, hogy az egyenlet felborul és a vadkár nagyobb, mint két ellentétel összege. Ekkor indokolttá válik az aránynak helyreállítása a vadkár kisebbitése útján, vagyis a vadállomány irtásának szükségére.

A vadirtás szó vadásztársaim előtt bizonyára nagyon vizsgásnak fog tetszeni, de nem találok helyesebb kifejezést annak meghatározására, ami vadászatnak nem nevezhető és az állományszabályozás értelmén is túlmegy. Tudom azt is, hogy lesznek vadásztársaim, kik felháborodnak már azon idea felett is, hogy vadállomány azért pusztuljon, hogy kárt ne okozzon. Elgondolásomban módot kerestem arra, hogy azok óhaja is teljesüljön, kik kimondottan egyoldalúan csak a vadászatot tartják szem előtt.

Bármennyire meg tudom érteni ezt az álláspontot is, mint aki vadászembernek tartom magamat, aki a vadat szereti, ápolja és tenyészt, megvallom, hogy az első kategóriába tartozó nagyobb vadak, az őz kivételével, nézetem szerint, intenzív mezőgazdasági viszonyok közé nem valók, mert több kárt képesek tenni, semhogy az ellentételek az arányt helyrehozhassák, sőt még erdőben is csak a mellékkörülmények által megszabott, korlátolt szám mellett fogják az esetek legnagyobb részében a fenti egyenlet érvényesülését lehetővé tenni.

A vadkárok ügyétől szinte elválaszthatatlan a vadászati tilalmak kérdése, mert kétségtelenül egyik út a vadkárok mérvének szabályozására, de mégis elsősorban vadászati kérdés, mely nézetem szerint éppen ebből a szempontból nincs helyesen ren-

dezve. A vadászati tilalom ezenkívül alkalmas eszköz arra, hogy tervezetem érvényesüljön.

Az első kategóriába tartozó nagyvadnak tekintem: a szarvast, dámvadat, őzet, vaddisznót és mouflont. A vadászati tilalmak kérdésében csak ezekre térek ki. Zergéről, bölényről beszélni — fájdalom — anachronizmus. A mouflon nem ősvad, szabadban nagyon ritka helyen van; nem is tartom valószínűnek oly mértékű elszaporodását, hogy a különlegesség fogalmát meghaladná, azonkívül nem ismerem és azért nem is térek ki rá.

Ha az első négy vadnem vadászati tilalmát nézzük, rendkívüli aránytalanságot találunk: a vaddisznót egész éven át lehet lőni, az őzbakot 6 hónapig, a sutát 2 hónapig, szarvasbikát 2 hónapig, tehenet 4 hónapig, dámbikát $3\frac{1}{2}$ hónapig, tehenet 3 hónapig.

A vadászati tilalmi időket a vadtenyésztés és a vadászat szempontjából újból megállapítani valóknak tartom és ezért a következő tilalmi idők elrendelését tartom szükségesnek:

szarvasbikára december 1-től július 31-ig,
szarvastehénre március 1-től szeptember 30-ig,
dámbikára január 1-től augusztus 31-ig,
dámtehenre április 1-től október 31-ig,
vaddisznóra április 1-től június 30-ig,
őzbakra október 1-től április 30-ig,
őzsutára december 1-től augusztus 31-ig.

Az eddigi tilalmak ilyenén megváltoztatásának szükségességét a következőkben indokolom. Ugy a szarvas-, mint a dámbikának az eddigi 2, illetve $3\frac{2}{3}$ hónapi lőhetési idő túlságos rövid, mert a valódi vadászat nemcsak a szarvasbögés nagyon szép, nagyon poétikus és igaz vadászörömököt nyújtó élvezetéből áll, hanem a helyes tenyésztési elvek érvényesítéséből is. Már pedig a helyes állomány-szabályozás, főleg a helyes és szükséges selejtezés, az eddigi tilalmi idők mellett teljesen lehetetlen. A tehenek lövési idejének egy-egy hónappal való meghosszabbítása ugyanezen okokból szükséges. Következetlen lennék, ha a vaddisznónak nem kívánnék tilalmi időt arra a néhány hónapra, amelyekre a szaporodási idő esik, és a kis malacoktól megvonnam a minden magával tehetetlen, fiatal kis állatot megillető és tényleg gyakorolt védelmet. De nem látom át, miért nem lehetne tilalmi

idővel védeni egy vadat, melyet sokan épúgy tenyésztenek, óvnak, gondoznak, mint mások a szarvast. Talán azért, mert sok kárt csinál, ha beleveszi magát egy kukoricásba? Hát a szarvas nem tud ugyanannyi kárt okozni? Az őzbakra vonatkozó tilalmi időt megváltoztatandónak tartom, mert az, eddigi nézetem szerint, indokolatlanul túl rövid. Ezzel ellentétben, a suták lövési idejét meghosszabbítani kellene, mert a helyes és szükséges selejtezést az eddigi beosztás mellett elvégezni nem lehet.

A felsorolt tilalmi idők olyan körülményekre vonatkoznak, mikor a cikk elején ismertetett, helyes arány megvan, vagyis $K \vee 2/3H + V$.

Ha az arány felborul és az másként nem állítható helyre, mint a vadállomány fokozott kisebbitésével, akkor engedélyezendőnek tartom a tilalmi idő teljes felfüggesztését, amely felfüggesztés ellen azonban bárki óvást emelhessen. Az óvás a tilalmat helyreállítja, de az óvás ténye által az óvást emelő magára vállalja a fedezetlen vadkár megtérítését, vagyis a képletbe egy új V_1 lép be. $K < 2/3H + V + V_1$.

A gyakorlatban ezt a következőképpen képzelem: X községben a befolyó vadászbér $\frac{2}{3}$ része kisebb, mint amennyi szarvasvadkárt kifizetni kellene. A vadászbérlő nem hajlandó a hiányt pótolni. A község kérelmezi a földművelésügyi miniszternél a vadászati tilalomnak a szarvasokra vonatkozó felfüggesztését. A kérelemben foglaltak valóságát a gazdasági felügyelő által igazoltatni kell. A földművelésügyi miniszter hirdetményt tesz közzé, mely szerint — amennyiben ez ellen senki óvást nem emel — a szarvas vadászati tilalmat X vadászterületre 30 nap múlva a legközelebbi tilalmi időszakra fel fogja függeszteni. Ha valaki, valószínűleg egy szomszédos vagy távolabbi, vadját féltő vadász, bejelenti az óvást, akkor miniszteriális végzés megszünteti a hirdetményt és megállapítja, hogy X községi vadászterületen a szarvas által okozott kárnak a vadászbér $\frac{2}{3}$ -át meghaladó részt az óvást emelő N. N. ellen tartozik a községi pénztárba befizetni. N. N. a vadkárok megállapításához mindig meghívandó, a meghívás dacára való távollétében megállapított vadkár ellen tiltakozási joga nincs; a vadkár megállapításánál való megegyezés hiányában a gazdasági felügyelő véleményezése

igénybevételével a közigazgatási hatóság (főszolgabíró, alispán, miniszter) dönt.

Amint a nagyvad által okozott kár ügyét fontosabbnak jelöltem meg, úgy kell az apróvadét kényesebbnek jellemeznem.

Kényes az ügy, mert újdontság. Eddig ugyanis az apróvad által okozott kár megtérítése nem volt követelhető. De kényes az ügy azért is, mert a kár nehezen megállapítható és a kártérítés nagyon sok embert, kárvallottat és vadászt érint.

Azt hiszem azonban, hogy az igazságos megoldást itt is meg lehet találni.

Vadásztársaim között sokan talán egyenesen tagadják, hogy igazságos lehessen apróvad után vadkárt követelni. Pedig ez nem így áll. Hogy a fácán a kukoricában bizony kárt tesz, azt, az, aki egyszer látta a fácánt „munkában”, bizony nem tagadhatja le. Szintúgy meg kell állapítanom a kárát annak a gyümölcsfatulajdonosnak, kinek fáját megrágtá a nyúl, úgyhogy abból fa talán sohasem lesz. Ha pedig kár van, vagy helyesebben lehet, akkor biztosítani kell valahogy, hogy a kárt ne az szenvedje, aki nem tehet róla és főleg ellene nem védekezhetik.

Mielőtt tovább mennék, ki kell jelentenem, hogy nézetem szerint csakis a nyúl és a fácán által okozott kártételeknek indokolt esetben való megtérítéséről lehet szó.

Nézzük meg, vajjon a fentebb ismertetett elvek alkalmazásával meg volna-e oldva a kérdés. Szerintem igen!

Az apróvadnál kényes dolog a kár megállapítása. Ha összehasonlítjuk pl. a fácán és a varjú által a kukoricásban okozott kárt, akkor meg kell vallani, hogy gyakran szinte lehetetlen megmondani, melyik csinálta a kárt; sőt gyakori eset az, hogy együtt károsítanak ketten, az egyik — többnyire a varjú — kikezdi a csövet, a másik tovább koppasztja, míg az üres csutka marad. Ez a körülmény az elgondolásom szerinti elintézésnél nem okoz nehézséget. A kár megtérítésére elsősorban az köteles, aki a vadászatot hasznosítja. Nem kételkedem abban, hogy a kár megállapítása körül lesznek nehézségek, de tekintetbe véve, hogy a legtöbb esetben a károsult tagja annak a közületnek, mely a vadászati jogot értékesíti, valószínű, hogy a kár minden esetben megállapítható is lesz. A kár megállapításánál a károsult és a kártérítő bérbeadón kívül a bérlő közreműködése is

szükséges. Generális rendelkezést, hogy a kár mily esetben, hogyan állapítandó meg, adni nem lehet, mert kivált a nyúl által okozott kárnál gyakori eset, hogy ennek bekövetkezése a károsult gondatlanságának következménye, mert pl. nem védte gyümölcsfáját kártevők ellen, melyek között a nyúl, ha fontos szerepet is játszik, nem az egyedüli.

Az apró- és nagyvad okozta kártérítés ügyében teendő intézkedések között mégis kell különbséget tenni. A vadászati tilalom felfüggesztése az apróvadnál nem indokolt, mert az eddigi tilalmi időbeosztás mellett is meg van adva a lehetőség az állományt olyanra apasztani, amilyen kívánatosnak mutatkozik. Ezért az apróvadnál a $\frac{2}{3}$ bér értékét fölöző vadkár viselésére a bérlőt, a vadászt tartom kötelezendőnek.

Mégis egy bizonyos mértékű tilalomfelfüggesztési lehetőséget indokoltnak tartok a fácánoknál, egyenesen tenyésztési okokból. A fácánnál a helyes ivararány nem rendezhető máskor célirányosan, mint tavasszal. Ekkor állapítható meg csak igazán, nincs-e feleslegesen sok kakas.

Ezért szükséges, hogy lehetőséget adjon erre a földművelésügyi miniszter, tenyésztési okokkal indokolt kérelem esetén, a fácánkakas löhető idejének április 15-ig való engedélyezése által.

A vadászati tilalmi előírások nézetem szerint igazi vadászembernek nem szükségesek és vele szemben bármily engedmény sohasem veszélyes, mert a vadászembernek magának kell legjobban tudnia, hogy a körülményeinek megfelelőleg mit kell tennie és a lelövést aszerint fogja mindig beosztani. A kérdés csak az, vajjon a felhozott tilalomfelfüggesztések nem adnak-e módot a visszaélésekre.

Mint hogy eddig is nagyon bevált a vadaskertben tilos időben lőtt szarvas értékesítésének ellenőrzése a származási igazolványok által, azt hiszem, hogy ugyanilyen módon igazolható volna mindig a tilalom felfüggesztése által bekövetkezett rendkívüli körülmény is. A vadászás révén tilos időben forgalomba kerülő vadnál a baj nem abban van, hogy igazolvány nélkül adódik el, hanem abban a sajnálatos körülményben, hogy a vadász tilos és nem tilos időben mindig talál vad-vevőkre, kik ezáltal egyenesen elősegítik a vadászást. Ezen pedig egyszerűen lehetne

segíteni, csak ki kellene terjeszteni az orgazdaság ismervét mindenkire, aki tilos időben engedély nélkül vagy orvvadász által bármikor elejtett vadat megvesz, vagy fogyaszt.

Mielőtt összefoglalnám a vadkárokra és a vadászati tilalakra vonatkozó javaslatomat, még egy speciális esetre és tekintetbe veendő körülményre kell rámutatnom.

Az egyik olyan vadkár esete, mely oly területen fordul elő, ahol a vadászati jogtulajdon hasznosítója és a vadász egy személy, tehát a haszon nem állapítható meg oly könnyen, mint bérletnél. Ilyenben is csak a tilalom felfüggesztése ellen emelt óvás esetében jelentkezik elintézendő kérdés, és pedig az, hogy mennyi legyen az a vadkár, melyen felül valót az óvást emelő legyen köteles megfizetni. Az eset világos. Ha a haszon nem állapítható meg, az összes kárt az óvást emelő fizeti, ellenben a haszon, vagyis az elejtett vad értékének $\frac{2}{3}$ része az övé. Tudom, hogy a gyakorlatban ezt így lebonyolítani nem olyan egyszerű, mint elgondolni, sőt úgyszólván lehetetlen. Éppen ezért szinte bizonyos, hogy mindkét érdekelt mindig fog megegyezést keresni, melynek nem sikerülése esetén is inkább fog választott bírósági eljárást (a gazdasági felügyelő bevonásával) választani, mint hogy az előírás nehézségeivel megküzdjön.

Tekintetbe veendő körülmény az, hogy a vadkároknak a fentiek szerint való szabályozása maga után kell hogy vonja a bérbeadott vadászterületek bérfeltételeinek újból való megállapítását. Ezért szükségessé teszi a szabályozás a bérleti szerződések felbontásának lehetőségét.

Összefoglalva tehát, véleményem a következő:

1. A vadkár viselésére elsősorban kötelezett a vadászterület vadászati jogtulajdonának élvezője, amely területen a vadkár történt.

2. A vadászati jog bérbeadása esetén, hacsak a bérleti szerződés erre vonatkozólag másként nem intézkedik, a vadászbér $\frac{2}{3}$ részét meghaladó vadkárviselése a vadászbérlő terhe, melyet azonban ez vállalni nem köteles és ez esetben úgy a bérbeadó, mint a bérlő, vagy ha a vadászat bérbeadva nincs, a vadászati jogtulajdonos kérheti a m. kir. földművelésügyi minisztertől a kártokozó nagyvad lövési tilalmának felfüggesztését. Bárki által bejelentett óvás következményeképpen a tilalmi idő érvényben

marad és a többlet vadkár viselésére az óvást emelő köteles. Apró vadnál a bér $\frac{2}{3}$ részét meghaladó kárt a vadászberlő tartozik viselni. Olyan esetben, ha egy területen nagyvad és apróvad által okozott kár van, úgy ezek, a kárnak ki által való megtérítése elbírálásához, összeszámítandók és a kielégítés sorrendjében az apróvad által okozott kár bír elsőszéggel.

3. A vadászati tilalmi idő betartása alól a m. kir. földművelésügyi miniszter tenyésztési szempontból bárkinek és bármely vadra adhat esetenként egy tilalmi idényre vagy annak egy részére felmentést.

4. A vadászati tilalmi idő a felsorolandó vadaknál az eddigi rendelkezések megváltoztatásával a következőképpen állapítatik meg:

szarvasbikánál december 1-től július 31-ig,
 szarvastehénnél március 1-től szeptember 30-ig,
 dambikánál január 1-től augusztus 31-ig,
 dámtehénnél április 1-től október 31-ig,
 vadsertésnél április 1-től június 30-ig,
 őzbaknál október 1-től április 30-ig,
 őzsutánál december 1-től augusztus 31-ig.

5. Bérbeadott vadászterületeknél jogosult bérbeadó ezen szabályozás életbeléptét követő 30 napon belül a bérleti szerződést felmondani és a szabályozás folytán megváltozott körülményeknek megfelelő új feltételek mellett bárki arra jogosulttal bérleti szerződést kötni.

6. Vadkárrok pénzbeli ellenértéke minden olyan esetben, midőn a vadkár olyan növényben mutatkozik, melynek termése azon gazdasági évben letakarításra kerül, a termés letakarítása előtt lehetőleg közvetlenül állapítandó meg; minden más esetben akkor, mikor a tenyészidő befejeződött, vagyis ősszel. Ha a vadkár ügye a közigazgatási hatóság döntése alá kerül, úgy az mindig soronkívül intézendő el.

Végezetül nem akarom elhallgatni, hogy tudatában vagyok annak, hogy sokan lesznek Szent Hubertus tisztelői között, akik aggódni fognak, hogy fentieknek a gyakorlatban való alkalmazásának következménye a vad pusztulása lesz. Nyíltan megvallom, hogy ettől nem félek. Lelet, hogy egyes helyről el fog tűnni né-

mely vad, ott, ahol az több kárt csinál, mint amennyi hasznot hozhat. Ez, nézetem szerint azonban nem helyteleníthető.

A nagyobb érdek előtt meg kell hajolnia a kisebbnek. Az pedig, hogy melyik a nagyobb érdek, a helyi körülményektől függ és ennek legigazságosabb megállapítását keresve, azt hiszem, hogy azt megközelítenem sikerült is.

Az idea nem az enyém, mert az megtalálható a Királyok Könyve III. rész 3 fejezetében . . . Salamon király bölcs ítéletében.

Báró Inkey Pál.

II.

2/932. sz. alatti körlevélre a következőkben adom nézetemet.

1. A nagyvad egyes vidéken rendkívüli mértékben elszaporodott — ez teljesen úgy van — és okát abban látom, hogy a forradalmi idők óta hozott újabb rendelkezések túlságosan előtérbe nyomták a vad szaporodásának lehetőségét — a tilalmi idők túlságos menyujtása által! A szarvasbikák lelőhetési ideje 2 hónap, aug. 15—okt. 15 között, túlrövid. A bikák felszaporodása okozza a sok satnya bika élvemaradását, melyek lelövésére nincs idő, tenyésztésre alkalmatlan egyedek túlságosan elszaporodnak és a nagyvad ösztönszerűleg elvándorol és így újabb és újabb vidékre telepszik le — ez manapság nem kívánatos.

A bikák kezdik meg a mezőségre való kilépést és ezzel sokkal korábbi és több a mezőségben kártételük, mint a teheneké! E vad nyomán jár a tehénvad — korábban, mint a régebbi időben volt — ami a korábban jelentkező tömeges mezei kártételek okozója.

Tehát nagyobb szabadságot kell adni a nagyvadtenyésztőknek, hogy állományukat szabályozhassák, ők emelték fel az állományt a forradalmi, lezüllött állapotból kímélés és erős anyagi költséggel — s most nyakukra nőtt a csapás, melyet szűkkeretű kormányrendelettel — egyszerűen nem korlátozhatnak!

Bővebb szabadságot kell adni a nagyvadtenyésztőknek, hogy redukálhassák az Isten csapásaként szaporodó állományukat. A vadászterületek bérlőjét is kötelezhessék a terület tulajdonosai a túlszaporodás korlátozására.

A vadkárokat egyetemlegesen azokra háritani, akik területén nagyvad előfordul vagy jövőben megtelepedik — nézetem szerint nem lehet, mert a kártételek különböznek —, megállapí-

tásuk végtelen nagy gondosságot, lelkiismeretességet igényelnek, nehogy ezek jogtalan jövedelemforrásává válják a kárt szenvedők részéről.

A mezőgazdaság oly jövedelemhiányba esett, hogy teljesen jogos minden kis- és nagyvadra azon kívánalma, hogy minden bokor burgonyáját vagy tengericsövét, amit földje terem, haza is vihesse, nem pedig becslések, járkálások és disputálással megtérítve (!) kapja csak meg.

A nagyvad a nagy erdőségekbe való, vagy pedig a beállott nagy nyomor következtében kártevőleg túlszaporodott és kultúridékre nem való — *apasztandó*, erre elsősorban joga legyen annak, aki azt elősegítette.

2. A túlszaporodott fácán feltétlenül nagy károkat okoz! Gabona érésétől kezdve, az új mag elvetésekor és tengeriéréskor stb., stb. A túlszaporodást meg kell gátolni, a károkat a vadászbérlőre kell hárítani, nehogy oly mértékben engedje vadja szaporodását, hogy kártételei észrevehető vagy érezhetővé váljanak! A nagy uradalmak a vagyondézsmaföldek leadásával sokszor azon helyzetbe jutottak, hogy régebben belterületeiken fekvő csenderesek a földosztás következtében az új tulajdonosok határára kerültek — ezzel a fácánok már nem a nagybirtokos területén élnek, hanem ingyenkosztot kapnak a kisbirtokhoz jutott szegények kárán! A fácánvad véletlen kedvező időjárás vagy gondos kezelés stb. alkalmával bizony kártékony vaddá is válhatik — *tömege* által és érthető a szegény ember panasza, ha munkája eredményét a gazdag vadászat tulajdonosa — elviszi vadászat és multság eredményeként.

A vad árusításával soha hasznot, aktív szaldót nem ad, mindinkább kevesebbet fog érni, tehát akkor is csak egy olyan jövedelmezés áll elő, mely kisegzisztenciák részbeni kárán épül fel!

Természetesen nagy uradalmak területein, ahol a kártétel a kisembereket nem éri, egész más elbírálás alá esik, de itt nem is lehet kármegtérítésekről szó.

A vadtömeg esztelen szaporítása, a kisbirtokosok panasza — a nagybirtok elaprózásával párhuzamosan halad.

3. A vadászfegyver tartásához, ennek megnehezítéséhez stb. nincs szavam. Akinek van vadászata, pénze erre való költségre,

fizesse meg. A vadászfegyver nem való olyan kezébe, kinek sem az egyikre, sem a másokra módja nincs.

Végül még csak annyit, hogy magam egész életemben a vad és vadászat lelkes ápolója voltam — ennek alkonyán keserű következményekre kellett jutnom, melyeket fentiekben voltam bátor kifejtteni. Szarvas, vaddisznó, fácán túlszaporítva, kártokozóvá, elkeseredést szülő vadnemmé válhat!

Sem az őz, nyúl, fogoly, ezek sorába nem vonható, szaporodásuk korlátozott, időviszontagságok által önmagától korlátozódik, míg a fentiekre ez bizony nem szólhat, mert sokkal ellentállóbbak!

A nagybirtok fokozatos fogyása, feltétlenül a vadászat és vadtartás lehetőségét apasztja, ha a törvényhozás nem provideál a vadkártétel és a károsodás tekintetében — a vad okszerű korlátok közé való szorítását elő nem segíti —, iszonyú elégedetlenségeket fog előidézni és minden gondolkodó egyénnek azt be is kell látnia.

Tömegteríték hozatala, világgraszóló. hatalmas agancsok produkálása a multé — Fuit! Nagyúri passziók voltak: Demokrácia, parcellázott nagybirtok mellett nem produkálhatók, a vadászatot, tömegvad tartását nem lehet középkori védelemben sem a birtokos, sem az állam kedvéért, részesíteni.

Ezek voltak azon észrevételek, melyet magamon tapasztalok, itt, e vidékemen és persze nem vonatkoznak olyan vidék és helyzetekre, melyeket nem ismerek. *Gr. Széchenyi Bertalan.*

III.

Az Országos Erdészeti Egyesület-nek folyó hó 3-án kelt felhívására van szerencsém az alábbiakban válaszolni:

1. A nagyvadak, illetve szarvasok által okozott mezőgazdasági károkat megtéríteni a szomszéd erdőbirtokosok, illetőleg azon erdőbirtokosok vagy vadászat-bérlők kötelesek, kiknek területén az illető vad tenyésztetik vagy megfordul. Utóbbiak azért, nehogy a tenyésztés fogalma alól kibújva, esetleg kártérítésre nem kötelezett vadászterületükön több fővad ejtessék el, mint a kártérítésre kötelezett erdőtulajdonosok területén.

Bevonandó a károsított mezőgazdasági terület vadászati bérlője is, aszerint progresszive, hogy a mezőgazdasági területen

felül mennyi a bérletéhez tartozó erdőterület; ugyanis méltányos, hogy aki lövi, de nem tenyészt a vadat, részesüljön az általa elejtett vadak okozta károk megtérítésének terhében. A bérlő ezen kötelezettségét, esetleg ennek áthárítását a bérbeadóra — a haszonbéri szerződés, vagy meglévő esetben törvény, illetve rendelet szabályozza.

Vaddisznók által okozott károkról a törvény negative intézkedik. Ezt még nehezebb igazságosan szabályozni. Előfordul, hogy zab- és kukoricaérés idején a mezőgazdasággal szomszédos területen hemzsegnek a disznók, míg a termények beérése után, illetve a makk hullásakor, igen messze, néha más megyékbe távoznak.

A lőfegyverrel való — elvileg megengedett — elpusztítását a vaddisznónak kifogásolom, mert visszaélésekre ad alkalmat, előmozdítja az orvvadászatot, szerencsétlenségeknek okozója és utóvégre minden kis parcella végén a kukorica-, zab- vagy burgonyában nem ülhet egy-egy puskás földtulajdonos, hogy „csak vaddisznót” lőjön.

A vadkár becslését az érdekelték közbenjöttével kell eszközölni és a betakarítás előtt átvizsgálni. Előfordult ugyanis, hogy a több ízben becsült kár és a megmaradt termés együtt sohasem létezett rekordtermést eredményezett. A háziállatok által, többnyire szándékosan okozott „vadkárok”-ért — melyeknek nem szokott gazdája lenni — rövid úton büntető szankciót kell életbeléptetni.

2. Apróvad által okozott károkért a bérlő felelős nem lehet. Legfeljebb a bérleti szerződésben lehetne szabályozni az apróvad elszaporíthatásának mérvét. Persze, ez relatív dolog. Kárfizetés esetén a bérlő örökös szekaturának volna kitéve, nemcsak vadkárért, hanem baromfiak által okozott terménykárokért, úgyszintén a gyümölcsfákban tett nyúlragásért, melyhez hasonló károsodást okoz a kecske, birka, sőt a liba is. A bérlők megszök-nének, vagy kénytelenek volnának a vadat, az esetleg magas bér dacára, kipusztítani.

3. A fegyvertartást meg jobban meg kellene nehezíteni, különösen vadászfegyverekre. Naponta fordulnak elő engedéllyel bíró puskások által okozott szerencsétlenségek, kihágások, büntettek és visszaélések (pl. az engedélyes, orvvadászok-

nak löszert szállít). Néhol a közigazgatási hatóságok nem bírálják el kellő szigorral és körültekintéssel, kinek adják meg a fegyvertartási engedélyt.

Tudok esetet, hogy fegyvertartási és viselési engedéllyel bíró egyén gyalog és kocsin állandóan tok nélkül hordja puskáját az idegen vadas vadászterületen átmenő közlekedési úton. Bizonyára nem közbiztonsági szempontból, hiszen erre egy ismétlőpisztoly legalább olyan jól megfelelne.

Fokozott figyelem és ellenőrzés fordítandó a csekély durranású leventepuskákra. A testi épség és vadászat ellen naponta szaporodnak a kihágások.

Végül még megjegyzem, hogy a nagyvadkárok nem olyan mértékűek, mint azt a sértettek és szocialista—kommunista izgatók felfujják. A kisbirtokosok találják meg jogos igényeiket, de ne kívánják erdőalatti, sovány földeken a legrosszabb termés esetén munka nélkül a legjobb termés árát térítésül.

Beniczky Aladár.

IV.

Országos Erdészeti Egyesület!

Sajnos, csak elkésve kaptam kézhez 2/1932. sz. felszólításukat és attól félek, válaszom is elkésve fog érkezni. Kérdésükre válaszolva, a következőkben közlöm szerény véleményemet.

I. Teoretikusan azon fordul meg a kérdés, hogy a vad szempontjából az illetékesek a magántulajdon álláspontjára helyezkednek-e vagy nem? Ha háziállatom más tulajdonában kárt tesz, kártérítéssel tartozom, de módomban is áll, hogy a kártételt megakadályozzam, az állatot bezárjam, megkötözsem, esetleg megöljem. Arra is kötelez a törvény, hogy a kártevő rovarokat, növényeket birtokomon pusztítsam, nehogy a szomszédnál is kárt okozzanak. (Gyümölcsfapermetezés, cserebogárszedés, szerbtövisnek és arankának irtása.) Szomszédomnak ellenben nincs arra joga, hogy a földjére tévedt marhám, vagy birkám leüsse, megegye és azonkívül még kártérítést is kérjen tőlem.

Régi vadásztörvényünk abból az elvből indult ki, hogy a vad

a földnek tartozéka, a nagyobb birtokos kizárólag jogosult annak lelövésére. A kisebb birtokosokat csak annyiban szorította meg, hogy kénytelenek területükön a vadászatot bérbeadni, a befolyt összegben azonban megosztozhatnak. A bérösszeg mintegy kárpótolta őket az elmaradt haszonért és a kárért, melyet a vad tulajdonukban tett. Ujabb időben a község adja bérbe a vadászatot és a bérösszeg a község kasszájába folyik be, ahol a többi bevétellel együtt a község háztartásának feneketlen hordójában tűnik el. Legfeljebb a deficitet apasztja pár 0/00-el. Ebből magyarázható a határtalan gyűlölet, mellyel a nép a legtöbb vidéken a vaddal szemben viseltetik. Nálam a községi gyűlésen a lakosok kijelentették, hogy csak azon feltétel mellett adják ki a vadászatot, ha a bérlő a vad irtására kötelezi magát. Alig lehetett nekik megmagyarázni, hogy a törvény ilyen kikötést nem enged meg, hiszen a hivatalos bérbeadási formulárén a legtöbb pont a vadállomány szaporítását célozza.

Eddig a vadászati kérdéseknél többé-kevésbé két ellentétes tényező állt egymással szemben: a nagybirtokos, aki vadászszenvedélyből a vad szaporodását akarta elérni és a kisbirtokos, akinek csak kára volt a vadból, miért is ki szerette volna pusztítani, amit meg is tett, ha módjában volt. Most egy harmadik tényező is beleszól a kérdésbe, a vadászbérlők nagy tábora, mely magát szintén érdekelt félnek tekinti, a vadászatot egészen el szeretné választani a földtulajdontól, azt mintegy külön foglalkozási ágnak akarja feltüntetni, amint azt Afrikában még úzik, legújabbán pedig az a zseniális ötlete támadt, hogy az erdőbirtokosokkal fizetteti meg passziójának költségeit.

A nagybirtokos, szemben a kisbirtokossággal, vadászati szempontból sohasem fog kizárólag a vadász álláspontjára helyezkedni. Ahol tetemes a vadkár, maga is szenved alatta és manapság ritkán fogja azt a kellemetlenséget vállalni, hogy bármilyen szép vadászat miatt az összes környékbeli községeket ellenségévé tegye. Ezért nem is fogja túrni, hogy a vad módfelett elszaporodjék.

Legújabbán a két legkártékonyabb vadat, a szarvast és fácánt, a törvény szerfölött védi, a tilalmi időt ősszel annyira meghosszabbította, hogy a bögés előtt csatangoló szarvasbikát és

a kukoricában lakmározó fácánt a kisebb vadász, kinek nincs nagy erdeje, egyáltalában le sem löheti.

A vadászati védegyelet terve, mely a fővad okozta kárt az erdőbirtokosokkal egyetemlegesen akarja megfizettetni, nem tekinthető másnak, mint a fapolitika által úgyis tönkretett erdőbirtokosság végromlását célzó merényletnek. Remélem, hogy az Erdészeti Egyesület meg fogja találni a megfelelő módot, hogy ezt a veszélyt elhárítsa. Ha ez nem sikerül, nem marad más hátra, minthogy az erdőbirtokosság összefog és a fővadat minden megengedett módon rendszeresen kiirtja.

Csonka-Magyarországnak nincs módjában nagy szarvasállományt eltartania, mióta a slavoniai, máramarosi stb. nagy erdők nincsenek már birtokunkban. Mióta annyira kímélik a szarvast és megrövidítették vadászati idejét, én szinte tehetetlenül állok velük szemben. Birtokom Baranyában 4000 hold erdővel egy óriási erdőterület közepén fekszik, mely terület Ropolytól, a Hegyháton és Mecseken keresztül egészen a Dunáig terjed. Teljesen mellékes, hogy én kímélem-e, avagy irtom a szarvast, jön és megy, amikor akar. Tavasszal gyakran 20—30 darabot látni egy falkában, amint a vetésen átgázol, bögéskor, vagy a tehén lelövésének idejében pedig alig akad egy-egy darab. A szarvas okozta károk miatt a községek vadászterületeiből irreálisan magas ajánlatokkal kilicítáltak, özállományomat alaposan megdézsmálják, lelövik az idej borjút is, a szarvasban ellenben nem tesznek valami nagy kárt. Nyúl már alig maradt.

II. ad 1. Ha a vadkárt nagyobb mértékben akarják megtéríttetni és ha annak is fizetnie kell, aki a vadat nem tenyészti, meg kell adni a fizetésre kötelezettnek a módot, hogy a vadállományt megfelelőleg irthassa. Ennek első feltétele, hogy a tilalmi idő megrövidíttessék, legalább olyan mértékre, mint az 1883. törvényben volt.

ad 2. Nálam apróvad alig lévén, nem mondhatok véleményyt.

ad 3. A vadászfegyvertartási engedélyt, ha politikai okok, közrend stb. megengedik, amely szempontok egészen más lapra tartoznak, nem kezelném szigorúan, inkább a vadászati törvény megszegését büntetném súlyosabban. *Miért nem minősítik a vadorzást lopásnak?*

A vadászatot úgy kell kezelni, hogy abból ne válják másra egy egyiptomi csapás, különben a legkisebb politikai irányváltásnál rövidesen véget vetnek minden vadászatnak, ahogy ez a nyugati országokban történt.

Gr. Mailáth György.

V.

Igen tisztelt Ügyvezető Úr!

2—1932. számú, március hó 3-ról kelt nb. felhívására van szerencsém alantiakban nézetemet kifejtteni. A felhívás három panaspontjára, valamint a fácán okozta kár megtérítésének kérdésére részletesen kifejtem nézetemet, mely hosszas megfontolásnak eredményeként leszűrődött.

Alantiak megértésére saját példámat terjesztem elő:

Egyik erdőbirtokom 1500 kat. hold nagyságú, egy kb. 4000 holdas alapítványi erdőterülettel teljesen határos. A szomszédos községi területet magas áron bérbrevettem, melyen tavaly kb. 5000 P nagyvad-kárt fizettem, míg az alapítványi terület minden kártérítéstől mentesítve volt.

Másik erdőterületem 150 kat. hold, vékony sáv alakjában egy kb. 4000 holdas magánerdőterületen húzódik végig. A szomszédos mezőgazdasági területnek bérlője vagyok. A nagyvad okozta károkért egyedül engemet pöröltek, de a bíróság a vadkár megtérítése alól felmentett.

Ezennel áttérek a felhívásra adandó válaszom részletezésére.

1. Tagadhatatlan, hogy erdőbirtok közelében, melyben nagyobb számú nagyvad előfordul, tetemes károk fordulnak elő a gazdasági terményekben. Tagadhatatlan az is, hogy ilyen nagyvad okozta károkat megtéríteni méltányos. Jelenleg ilyen vadkárok megtérítését vagy az illető terület: *a)* vadászbérlőjétől, vagy *b)* a szomszédos erdőbirtokostól követelik. Fentiek egy személyben, vagy több személyben lehetnek.

a) Nem jogosult a vadászbérlőtől az egész kár megtérítését követelni, mert az a nagyvadat nem tenyésztí, lelövésében csak kis része van, azaz kevés hasznot húz belőle, tehát nagyobb kárának sem szabad lennie. Viszont nem lehet a vadászbérlő a nagyvad okozta károk megtérítésétől teljesen mentes, mert a területére kilépő nagyvad részbeni lelövése által kisebb-nagyobb nyereségre tesz szert. Végül tapasztaljuk, hogy az ilyen vadász-

bérlet összege gyakorlatban magasabb szokott lenni, a nagyobb vadászbérletből viszont a vadászterület tulajdonosa (a község) híz hasznot, de nem az egyes vadkárosult.

b) Az erdőbirtok tulajdonosa legyen a nagyvad okozta károk megtérítéséért részben felelős, ha a nagyvadat tenyésztí és túlszorodását túri. Viszont el nem fogadható az erdőtulajdonost kötelezni, hogy a nagyvadat kiirtsa.

Tisztázandó volna a kérdés, hogy tulajdonképen ki „tenyészt” nagyvadat. Jelenleg az a felfogás, hogy aki télen a nagyvadat *eteti* és számára *szókat* állít fel, tenyésztőnek minősítendő. Viszont mindenféle vadnak etetése zord téli időben hatóságilag *kötelező*. A szóok felállítása a vadállomány minőségét befolyásolhatja, de szaporodását nem, tehát a tenyésztéssel semmi összefüggésben nem áll. Fenti megfontolásaim csak azt bizonyítják, hogy a nagyvad okozta kár megtérítésének kötelező volta igen nehéz probléma.

Nézetem szerint ezt a nehéz kérdést igazságosan csak úgy lehetne megoldani, *hogy a nagyvad okozta kár megtérítését a következő jogi személyekre százalékos elosztással kiterjeszteni kellene.*

A) Az erdőbirtokosokra, erdőbirtokuk nagyságához mérten, még pedig *progresszíve*.

B) A szomszédos vadászterületek bérlőire, kisebb százalékban, mert a nagyvad lelövésében részt vesznek.

C) A szomszédos vadászterületek kumulatív tulajdonosainak, a *községeknek*, kisebb százalékban, mert a nagyobb vadászbérlet előnyében részesülnek.

Azáltal, hogy a községek bevonásával a vadkár egy részét a községnek a vadászbérletből megfizetni kellene, azt a garanciát nyerhetni, *hogy maga a község a vadkároknál, sajnos, tapasztalható túlkapásokat saját maga ellenőrizné és lecsökkentené.*¹

ad A) Előfordulhat p. o. az az eset, hogy egy erdőkomplexum több birtokos kezében van. A kisebb résztulajdonost teszik felelőssé a vadkárért, mert a szomszédos nagyobb kiterjedésű erdőbirtokból rajta keresztül vált ki a nagyvad a csupán utóbbival szomszédos mezőgazdasági birtokokra, míg ellenben a távolabbi nagyobb erdőbirtokos a vadkár megtérítését megtagadja, mert a károsult vadászterülettel nem közvetlenül határos.

Az erdőbirtok területét *minimálni* kellene, mely minimumon *felül csak* kötelezhető volna részfizetéshez hozzájárulni, mert köztudomású, hogy kicsiny erdőterületeken nagyvad nem tartózkodik, azért tulajdonosát éjjel átváltó nagyvad okozta kárért egyáltalán felelőssé tenni nem lehet. Azonkívül *progresszivitást* kellene alkalmazni az erdőbirtokok nagyságához mérten.

2. Az egyes vadászterületeken a bérlők által erősen elszaporított apróvad által okozott károkat egyáltalán *tagadom*, mert itt csak nyúl és fogolyról lehet szó, mely részint említésre érdemes kárt *nem okoz*, másrészt az illető vidék sajátságaihoz képest egy bizonyos maximumon felül nem szaporítható, bármit is csináljon vadbérlő.

A kisvadnak vidékenkénti szaporasága a *vadászbérlet nagyságában* nyer kifejezést és helytelen volna a vadászbérlet azért büntetni, mert kisvadállományát ki nem írtja. Ilyen állítólagos *kár megtérítése tehát senkire sem kötelező*.

3. A vadászfegyver tartására vonatkozó engedély kiadásának megkönnyítését határozottan ellenzem. Meg kell végre értenie a nagyközönségnek, hogy vadállományunk nemzeti vagyon, elsőrendű kiviteli cikk, és hogy országos kötelesség vadállományunkat mennyiségileg és minőségileg az elérhető legmagasabb fokon fenntartani, mely alkalommal ismétlem, hogy a kisvad túl elszaporodását földrajzi, éghajlati és egyéb okokból kereken tagadom.

Fácán: Hátra maradt még a fácánok okozta kár megtérítésének kérdése. Mellesleg említem, hogy régi felfogás szerint a fácánt a nagyvad közé számították, tehát a kisvad miatt fent kifejtett álláspontom a fácánra nem vonatkozhatik. Tagadhatatlan, hogy a fácánt túlszaporítani *lehet*, tagadhatatlan, hogy a fácán csak erdőbirtokban tanyázik és hogy az erdőséggel határos mezőgazdasági területeken mennyiségéhez képest kisebb-nagyobb károkat okozhat.

Ezzel szemben állítom, hogy a szomszédos vadászterületek bérlői a fácánok lelövésével *tetemesen* nyernek, vagyis sokkal nagyobb mértékben, mint az *a)* pontban letárgyalt nagyvad lelövésében. A vadászbérlő ezen haszna a vadászbérlet nagyságában nyer kifejezést.

Ebből azon nézetemet vezetem le, *hogy a fácán okozta vad-*

kár megtérítéséért nem az erdőbirtokos, vagyis tenyésztő felelős, hanem a bérlő és a község százalékosan.

Teljes tisztelettel
Gróf Apponyi Károly.

VI.

Az Országos Erdészeti Egyesület tekintetes vezetőségének
Budapest

Folyó évi március hó 24-én 2/1932. sz. alatt érkezett igen tisztelt megkeresésére a vadkárrok ügyében véleményemet az alábbiakban van szerencsém előterjeszteni:

1. Nagyvadaknál *vaddisznó* után kár nem fizethető, mert *kóborló állat* lévén, eredeti tartózkodási helyétől gyakran az ötödik határban is megfordul s onnan ismét oda távozik, hol gyomrának megfelelő, kedves táplálékot talál, mint zabot, burgonyát, tengert. Egyébként is a törvény szerint mint dúvadat, minden földtulajdonos elpusztíthatja, elzavarhatja, ezt a vadászati jog bérlője nem kifogásolhatja s így tőle a föld tulajdonosa természetserüleg kártérítést annál is inkább nem követelhet, mert ha véletlenül kár mégis előfordul, az ő vagy alkalmazottja (erdő- és mezőőr) hanyagságából származik, mert minden erdei és mezei területnek van őrzője.

2. *Szarvasnál és dämvadnál* más a helyzet, itt a kárt a vadtenyésztőnek kell megtéríteni. Vadtenyésztőnek tekintendő minden erdőbirtokos s így minden erdőbirtokos, illetve az erdő vadászati jogának bérlője, a vele közvetlen szomszédos mezőgazdaságban okozott kárt legyen köteles megtéríteni s ez a kötelezettség minden vadászat bérleti szerződésbe bevétessék, hogy a bérlő ezzel előre tisztában legyen, hogy így ezt a jelentős terhet figyelembe véve, kevesebb bért ajánljon fel. Természetesen fontos, hogy a vadkár 24 órán belül bejelentessék, nehogy visszaélésekre legyen alkalom. — Őz számbavehető kárt nem okoz s így itt vadkár fizetésének nem lehet helye.

3. *Apróvadnál* vadkárfizetést megállapítani nem tartanám célszerűnek, mert ez könnyen az apróvad elpusztítására vezetne s tömérdek visszaélésre adna alkalmat, mely a vadászatot idegennek különösen lehetetlenné tenné.

4. *Vadászfégyver tartására* általában csak annak volna en-

gedély adható, kinek először területe van, másodsor minden tekintetben megbízható, így politikailag és a vadászati törvény megtartását illetőleg is; s harmadsor, aki az Országos Vadászati Védegylet tagja, vagy valamely komoly irányú vadászlap előfizetője, az ilyeneknél a megbízhatóság vélelmezhető, mert a lapban a korrekt vadászati szabályokat olvassa.

5. Figyelembe veendő, hogy a vadkárók bejelentésénél rendszerint *a tényleges kár tízszeresét követelik.*

Végül megjegyzem, hogy *mező- és erdőgazdasági ingatlanom van, vadászember nem vagyok,* a viszonyokat azonban ismerem s pártatlanul bírálom el; a vadat szeretem, de az erdőt is. Mély tisztelettel
Beniczky Elemér.

VII.

Az „Országos Erdészeti Egyesület” tekintetes Titkári Hivatalának

Budapest

F. hó 25-én vett 2—932. sz. alatt becses megkeresésére válaszolva, az alábbiakban van szerencsém a nagyvadkárók ügyében elfoglalt álláspontomat kifejteni:

A kárt szenvedő kiscgazdáknak az előforduló károkért teljes kártérítést kell kapniok, mert azok ellen szabadon nem védekezhetnek. A kártérítést annak, vagy azoknak kell fizetni, akinek, vagy akiknek a nagyvadakból haszna van. Haszna van pedig a nagyvadból az erdőbirtokosnak, a szomszédos mezei terület vadászati jogosítottjának. (ahol a kártételek elkövettetnek), végül a községnek, mely a mezei vadászterületet értékesíti, mert magasabb bérösszeget érhet el, ha községi mező mellett oly erdőterület fekszik, melyen a nagyvad előfordul és a mezőre kivált. Ezen haszonarányt az itteni helyzet szerint a következőnek gondolom: erdőbirtokosé 50 százalék, mezőterület bérlőjéé 20—30 százalék, községé 20—30 százalék. Ilyen arányban kellene tehát az előforduló károkat az illetőknek viselni. A károk előfordulásának konstatálását és azok nagyságának (értékének) megállapítását feltétlenül másképp kellene megoldani és oly fórumra bízni, melynek szakértelmében és pártatlanságában mindkét fél feltétlenül megbízhat. Teljességgel lehetetlen helyzet ugyanis az, hogy egyik kiscgazda veteményében előforduló kárt, a községi előljáró-

ság két tagja, tehát másik két kiszgazda becsli, akiknek szakértelme — legtöbbször — alaposan kifogásolható és még a legjobb esetet feltételezve is, feltétlenül nagy mértékben elfogultak. Hiszen a becslő pár nap múlva — legnagyobb valószínűség szerint — károsult lesz és ma még ő becsül a szomszédnak (sógornak, komának), holnap pedig az becsül az ő javára. Még ha az illetékes közigazgatási hatóság által — az érdekeltek kérésére — esetleg egy más, távolabbi község előljárósága lesz is delegálva a károk becslésére, részemről ez sem nyugtat meg abban az irányban, hogy a becslést szakértő és pártatlan fórum végzi. A jelenlegi helyzetnél még az is nagyon hátrányos, hogy — békés megegyezés megkötésére esetén — (vagyis per esetére) a kár előfordulását és annak nagyságát ellenőrizni, felülvizsgálni egyáltalán nem lehet, mert míg a per megindul, a kérdéses területet már rég letakarították és felszántották, nem is szólva arról, hogy a vad nyomai sokszor minden beavatkozás nélkül is egy-két nap alatt teljesen eltűnnek.

Tekintetbe kellene venni még a nagyvadkároknál azt is, hogy a nagyvadnak az országban való fennmaradása és megfelelő minőségben való tenyésztése nemcsak magán, hanem közérdek, mert az országban előforduló világhíres szarvasállomány az idegenforgalom emeléséhez is hozzájárul és csakis ezen körülménnyel magyarázható meg a nagyvadakra fennálló törvényes tilalmi idő. Ha ugyanis a nagyvadakból csak az erdőtulajdonosnak volna haszna, a köznek nem, a szomszéd mezőbirtokosnak meg kára, mi értelme volna akkor az erdőbirtokost törvényes rendelkezéssel meggátolni egy csak neki hasznos, másoknak pedig káros állatfaj kiirtásában? A nagyvadkárok tehát 1000 százalékban még az előbb említett három tényező terhére sem lehet írni, a nagyvadak fennmaradása részben közérdek lévén, az általuk okozott károkat részben a köznek kell viselni.

A leghatározottabban tiltakoznék részemről azon megoldás ellen, mely szerint a nagyvadkárok megtérítését, esetleg egyetemleges megterheléssel, tisztán azokra az erdőbirtokosokra, esetleg vadászberlőkre hárítanák, akiknek erdejében vagy erdei vadászterületén a fővad egyáltalán megfordul.

Amennyiben az általam az előbbieken vázolt megoldást (t. i. a hármas, illetve négyes felelősség) elfogadható vagy meg-

oldható nem volna, és a vadkárok megtérítése tekintetében továbbra is az eddig érvényben volt jogszabályok és szokások maradványaként érvényben, feltétlenül részletesen és pontosan körvonalazni kellene elsősorban is a tenyésztés fogalmát, mert most senki sem tudhatja, mikor mondják ki rá, hogy tenyésztő (nézetem szerint, ha valaki nem tart fenn területén túlnagy állományt, de a területén állandóan tartózkodó nagyvadszükségleteiről — élelem, víz, dagonya stb. — az erdőben gondoskodik, a vadkárokat inkább elhárítja, mint előmozdítja). Másodsorban okvetlen ki kell mondani, hogy az erdőbirtokos csak akkor tartozik vadkárt fizetni, ha a vele szomszédos területeken (mezőn) fővadat löni egyáltalán nem fognak. Vagy az erdőbirtokosé a fővad és neki az azok által elkövetett kárt viselni kell, mely esetben az ő fővadját másnak lelőni, abból vadászati élvezetet és anyagi hasznot húzni nem szabad, vagy azé a fővad (illetve annak megszerzési joga), akinek a vadászterületén éppen tartózkodik, mely esetben a kárt annak kell viselni, akinek a fővadja azt okozta, vagyis a mezőn okozott vadkároknál a mezei terület tulajdonosának, mert hisz mikor a fővad a kárt elkövette, a mezőn tartózkodott, vagyis a mezei vadászterület tulajdonosáé volt.

Végül a vadkárok megállapítása és nagyságának megbecslése, valamint az azok kiegyenlítése körüli eljárást gyökeresen és közmegnyugvást keltő módon megváltoztatni és rendezni kell, hogy a vadkárok ne legyenek az osztálygyűlölet melegágyai, ne lehessen őket politikai kertes jelszavaknak felhasználni és ne fordulhasson elő az a most — sajnos — gyakori eset, hogy amikor a kedvezőtlen időjárás, a trágyahiány, a nem megfelelő munka következtében a szántóföld megfelelő termést nem hoz, annak termését a szomszéd erdőbirtokostól vadkártérítések alakjában várja a nép és a vadkár megállapításánál nem is annyira becsú, mint inkább alku folyik. Kivételes lelövésre a fővadás erdőterület tulajdonosának, vagy vadászbérlőjének az engedélyt — különösen tehenekekre — mindig meg kellene adni, azoknak azonban, akik csak a szomszéd terület fővadját lövik el és akik vadkártérítésről hallani sem akarnak, ilyen engedély nem volna adható.

A fegyvertartási engedélyek dolgában a legnagyobb szigorúsággal és legnagyobb óvatossággal kellene azok kiadását kezelni. Fegyvertartási engedélyt csak felnőtt, feddhetlen előéletű

és olyan egyén kaphasson, akinek a fegyverre tényleg szüksége van, vagyis, aki kimutatja, hogy vadászterülettel rendelkezik. Önvédelmi célból vadászfegyverek tartása nem volna engedélyezendő. Viszont sérelmesnek tartom, hogy a felesketett erdő-tiszteknek és erdőőröknek, akik a törvény szerint hivatalból viselhetnek fegyvert, fegyvertartási és lőszervásárlási engedélyekre van szükségük, mert hisz erre a célra az eskübizonyítvány is szolgálhatna és nem hiszem, hogy egy felesketett erdőőrtől a fegyvertartási engedélyt meg lehetne tagadni és ezáltal őt megélhetési forrásától elzárni, anélkül, hogy az erdőőri állásra egyébként is méltatlannak ne mutatkozott volna.

Kiváló tisztelettel
Takács Zsigmond,
főapáts. erdőtanácsos.
